

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Iz zapustnine gospoda Jankovića, ki je nedavno v Peštu umerl, se je 22. januarja po dražbi prodalo mnogo sila imenitnih starin, med njimi več slovanskih rokopisov, ki sežejo do najstareše dobe ogerskega kraljestva. Prišel je na versto tudi perstan nadškofa Lodomera, rojenega Slovana.

* 11. januarja je odbor matice ilirske sklenul, da naj gospod Maks Prica vredništvo „Kola“ prevzame, katero ima zanaprej, le znanstveni časopis, izhajati dvakrat na leto in obseči vsak bart 5—6 pól. Vrednik bo dobival 20 fl. od póle za izvirne sestavke, 10 fl. za prestave in zraven tega 50 odstodkov od čistega dobička.

* Na Dunaju je te dni prišla na svitlo knjiga pod naslovom: „Grammatik der bulgarischen Sprache“ od A. in D. Kyriaka Cankofa, kateri je tudi máli slovník pridjan. Ima 218 strani v osmini. Priporočimo jo vsacemu, kdor se hoče bulgarsko-slovanskega narečja naučiti.

* 10. januarja je prvi list časopisa „Cyril a Method“ v veči obliki na svitlo prišel; narečje pa je po slovníci gospoda Hattala.

* „Vidensky dennik“ je nehal izhajati. Literarna doklada tega časopisa „Vesna“ bode pa zanaprej na teden enkrat izhajala.

* „Zorja galicka“ naznani, da bo skoraj na svitlo prišla „Halicko-Ruska dogodovština“, spisana od Dioniza Zubrickega.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Horvaškega. Banska vlada je razpisala konkurs za postavljenje učiteljske stolice rimskega in cerkvenega prava na pravoslavni Zagrebaški akademii, ki se zamore učiti v ilirskem, slovenskem ali pa latinskem jeziku. Plača učitelja znesse 1000 fl., ki se zamore povišati na 1200 in 1400 fl. Razun tega dobí učitelj na leto še 100 fl. za učbine potrebe. — Ker imamo Slovenci mnogo umnih pravdoslovcov, se nadjamo, da jih bo več pri ministerstvu uka za to lepo službo prosilo.

Iz Gorice. „Novice“ zvéjo, da gosp. Banchigh (Bankič), kteriga imé se je po izverstnih slovenskih cerkvenih govorih po Goriškem itd. lani naglo razglasilo, ni Talijan, kakor je bilo tudi v „Novicah“ rečeno, ampak on je Slovan, rojen v Terčeti (Tarcetta) v St. Peterski fari; Nediška dolina ga je redila, prvi njegov glas se je zaslišal na hribu Nediža. V Vidmu je bil za mašnika posvečen; potem je bil kaplan v Mažorolah na Slavenskim, za tem v Blavcicu na Laškim; na zádne je stopil v Veroni v Jezusov red. Ondi je zbolel, in društvo ga je poslalo na njegov dom zavolj bolezní. Zdaj 2 leti je bil ekonom v Šentpetru v svoji rojstni fari, kjer je začel duhovne vaje v slovenskim jeziku, tudi v Kanali, na Livki itd. — in od letih krajev se je jela péti slava našimu rojaku Bankič-u; laški časniki že so mnogo govorili od njega, pa nobeden še ni rekel, da je Slovan, ki, čeravno med silno laško gošavo, je ohranul moč slovenske besede, s katero globoko v serca svojih poslušavcov sega.

Dopis iz slovenskih goríc. Žalostno, dopače neslišano vést imam „Novicam“ naznaniti. V nedeljo nar-svetejšega Imena (18. januara) zjutraj pred ranem sv. opravilom pride pôsel od Šent-Jakoba z naročilom: g. župnik Peter Žížek so sinoč po večletnem plučnem bolehanji nenadoma umrli. Kmaló potem priteče drugi pôsel s pismom od sv. Ilga: g. župnik Jožef Šwarc

so po tridnevnem bolehanji sinoč umrli. Nemila smrt nam je tedaj edno noč dva sosedna g. župnika pobrala. Oba gospoda sta ednoga leta (1789) rodjena, oba sta edno noč umrla. — Lahka jima zemljica!

Ciringer.

Iz Trebovlj na Štaj. J.H—k. V Novicah je že rečeno bilo, da smo v Trebovljah lani nove zvonove dobili, povedati pa še moram, da vsi štirje, namreč D, Fis, A, D se tako lepo soglasijo, kakor strune na citrah. Veselja so ljudi se solzili, ko so prvo pot jih peti slišali; pa bi res prav pust moral človek biti, kteriga bi lepo zvonjenje ne veselilo. Gosp. Samasa se ni le samo zopet umetniga zvonarja poterdil, temuč s tem delam sebi naj lepši špomin vtemelil. Hvale vredno se je tudi Janez Oblak iz Sučenj (ki je že lani v Novicah listu 6. zavolj lično izdelane ure pohvaljen bil) obnesel, veliko bistroumnosti razodel in v kovačevskim pa tudi tesarskim delu se izverstnega umetnika skazal.

Iz Loške doline 12. pros. D—n. Ko so gosp. kaplan na Blakah pri fari svojim učencam v šoli iz „Novic“ brali, de so učenci v Krajski gori za učence v Planini, kterih stariši so bili po povodnji poškodovani, darov nabrali, so tudi oni dobro voljo razodeli, svoje tovarše v Loški dolini, kteri so bili tudi po povodnji nesrečni, z nekolikimi darovi razveseliti in jim po svoji moči pomagati. Zložili so tri gold. vkupej in jih gosp. kaplanu v Stariterg za razdelitev med uboge učence poslali. Očividno je spet: koliko lepiga in hvalevredniga se po dobrih voditeljih šolska mladost naučí. Hvala Vam, in tudi miloserčnim učencam!

Iz Dolenski ga. Važno se mi zdí po Novicah vprašati: Za ktere šole je naš nadzornik ljudskih šol g. dr. Močnik svoj undanji navod razglasil? in povedati, kako se ta povsod tú in tam razlaga. Pred nekimi tedni smo namreč brali od gosp. drja. Močnika, v šolstvu skušeniga moža, navod, kako naj uk za ukam, to je, predmet za predmetam v šolah poglavitnih na Krajskim sledí, pod tem le naslovam: „Entwurf eines Lehrganges für die Hauptschulen im Kronlande Krain“. Imenovani navod je bil v 46. in 47. listu „Novic“ lanjskiga leta prav po mnenji vsih zvedenih šolnikov za skoz in skoz izverstno sestavljeniga spoznan. Ali gosp. nadzornik se s tem navodam ni vsim, ki slovenski kruh jedó, prikupil. Znano je, de je ena stranka na slovenski zemlji, ki rada jé in pije, kar na Slovenskim dozori, — se je tudi na Slovenskim rodila ter nar prvo od svoje slovenske matere domače glase učila in se s slovenskim kruham živila, dokler je velika zrasla, — zdaj pa psuje lastno mater — kakor tisti zgubljeni sin — ter se hvali le s samim tujim blagam, in vunder vse, kar ima, je doma na Slovenskim pridobljeno. Tej stranki, ki ne more slišati slovenske besede, desiravno nemara jo še boljši govori kot pa nemško, tej stranki je bil tisti gosp. Močnikov „navod“ strela iz jasniga; ostermela je, svojim očem ni zaupala, kar je brala, de bo se tudi v poglavnih šolah na Krajskim za naprej kaj slovenskiga učilo. Četudi so ti pristranski odpadenci ta nenadni „Navodov“ vdarc še tako zakrivali, se je vunder lahko spoznalo, de jih je grozno razkačil in jim globoko rano vsekalo, ker se ni dopolnilo, kar so tako mogočno o preklicu vstave prerokovali: „No jetzt hat den Slovenen das letzte Stündlein geschlagen“. Ta krivice-polna stranka se je mende v svojim mogočnim govorjenji prena glila, ker ni pomislila, de cesar nočejo nobeniga svojih narodov žaliti in mu njegovih pravic zatirati. In kaj mislite, kako ta stranka g. Močnikov navod razklada? Slišal sim v naših hribih eniga izmed tistih, ki so djali: „Zdaj pojdejo Slovenci rakom žvižgat“, de je že šolarjem oznanil: „zdaj je pa že od vikših prišlo, de se bo-

ste mogli v šoli tudi po nemško učiti. „Entwurf eines Lehrganges für die Hauptschulen in Krain“ se tedaj po ti zvižaci takole po slovensko predstavlja: „Zdaj je pa že prišlo, de se boste po nemško v šoli tukaj na kmetih učili“. Le še enkrat tisti navod v roke, dragi gospodine, in očala na nos, pa predstavite takole: „Entwurf navod — eines Lehrganges verstenja predmetov — für za — die Hauptschulen poglobitve (ali mestne) šole — in Krain na Krajskim“. Gosp. Močnikov navod ne govori nič od začetnih šol na kmetih, — zakaj ste ga tedej tako napak razložili? ali ne razumete nemškiga, ali pa imate prav hudobno serce!

Vedno se je vpilo dozdej: Zakaj vunder šole tako malo zdajo? zakaj moj fant že tri leta v šolo hodi, pa ne zna ne pisma pisati, ne ročno brati? Odgovor je lahak: ker so šole po kmetih nemške, namesto slovenske bile, ker si je otrok z nemšino glavo ubijal, in kar se je nemškiga brati naučil, je pozabil; — ker ni nikdar umel, kar je bral, mu tudi za nemšino pri plugu in rokodelstvu mar ni bilo. Zato je bilo obiskovanje šole prazno delo.

Vsaka reč, če hoče k pridu biti, mora biti na svojim mestu; tako tudi sedaj učenja nemškiga jezika v glavnih mestnih šolah potrebujemo za napredek v višji šole in višji izobraženje. Kdor pa nemščino v ljudske šole na kmetih po Slovenskim vriva, je neprijatelj ljudske omike in tako neprijatelj ljudstviniga blagostana; on je zadržek, de človek svojiga cilj in konca kakor državljan in zemljan ne doseže — on je sovražnik človeštva.

J. Hribovski.

Iz Ljubljane. Poslance, ki so šli v imenu Krajske dežele in Ljubljanskiga mesta se za nesrečnikom podeljene darove zahvalit in za obstanje deželnega poglavarstva v Ljubljani prosit, je presvitli cesar prijazno sprejel, jim zagotovil, da se dosihmal še mislilo ni Krajski deželi dež. poglavarstva vzeti, in jim je obljubiti blagovolil, da bo ostalo. — Unidan ste se na Savi v ladjenici pri Zidanim Mostu (Steinbrück) dve čisto novi in lično izdelani pokriti ladji prikazale, ki ste namenjene za vožnjo žita in blaga po zgornji Savi. Špedicijna in ladnja družba ju je tako krasno in pripravno s kormilam in mačkam napraviti dala, da ju je vsak z veseljem gledal, ko je veter z banderam pihljaj; na eni ladji je ime „Baron Bruck“ napisano.

V Ljubljano se „Novicam“ iz Dunaja piše: Obravnave pred pervosodnimi stopnjami (1. inštancijami) bodo redoma neočitne. Da bo sodilo po 5 učenih sodnikov in predsednik, je že znana reč. Vendar bo vsakemu zatožencu na voljo dano, si pet poslušavcov izbrati. Predsednik pa ima pravico (razun sodnikov, državnih zastopnikov, višjih urednikov za oskerbovanje sodnij, urednikov za varnost, stražnikov, očitnih učnikov pravo- in državnoznanskih, prič in poškodovancev, ktere bodo proti skazovanju, kdo da so, vselej v sodnico pušali), poverh še po 20, na Dunaji po 30 poslušavcov pripušati, toda le takih, ki zamorejo po obravnavi take djanske ali znanstvene koristi deležni biti, namreč: pravdosrednikov, pravnih dohtarjev, pripravljancev za sodnike itd. (Ravno tako so v ministrovem povelji imenovani). Ko bi pa utegnula očitna sodba čednemu (lepemu) življenju ali državni varnosti na škodo biti, ali se priče ali poškodovanci preveč sramovati, smé predsednik prepovedati, da jih ne pride ne unih petero (ki bi si jih utegnul zatoženec želeti), ne nazadnje imenovanih dvajsetero ali tridesetero poslušat. Vstopni listi, kjer jih bodo dajali, bodo veljali le za prejemnike. Ženske ne bodo smele nič več k takim obravnavam poslušat prihajati. — Kakor smo za

gotovo zvedili, je bil glas, da bodo državni zakoniki v vsih 10 jezikih jenjali, res le govornica. Gospodje, ki imajo kaj zastran te reči govoriti, so marveč zato, da bi deželni zakoniki jenjali, za ktere se pa neki deželni poglavarji krepko potegujejo. —

Novičar iz mnogih krajev.

Po nar višjim sklepu od 17. t. m. ima vposled državne osnove tudi generalprokuracija z pravdosredništva pri višji Dunajski sodni in ovržni sodni jenjati. — O šolskih nadzornijah se pričakuje tudi prenarredba; nekteri časniki celò govore, da bo ministerstvo poduka jenjalo in da se bojo šolske reči ministerstvu notranjih oprav izročile. — Ministerstvo denarstva je 19. t. m. razglasilo iména tistih mož in društev, ki so se za lani razpisani državni zajém (posojilo) z 100.000 fl. ali pa še čez podpisali, in naznani, da posojilni podpisi v vsim cesarstvu znesó skupej 63 milionov in 152.600 fl. — Cesarskim kasam je naukazano, da nimajo srebrenih šestice v večih zneskih jemati, kakor za poravnanje kakiga plačila pod 1 fl. — Telegrafi se tako hitro postavljajo, da mesca julia bojo že po vsim cesarstvu. — Goveja kuga se je v nekterih hlevih po Dunajskih predmestjih prikazala, pa so jo kmalo zatèrli bolno živino poklavši. — Unidan je prišlo iz Marskiga 56 prešičev po železnici na Dunaj; zaperti v vozu za blago so se po poti vsi zadušili. — Te dni so zasačili v Badnu poleg Dunaja nekiga fabrikarskiga delavca, ki je zrezano suho listje za Ogerski tobak skrivej na drobno in debelo prodajal. — Na Laškim v Piemontu (Aosta in Ivrea) razsaja med govedi tako huda kuga v gobcu (epizozia aftosa), da je celò mléko teletam, ki ga sésajo, tako strupeno, da jih je že veliko pocepalo; tudi en človek, ki je pol kozarca taciga mléka popil, je nek za to umerl, kar pa ni prav verjetno. — Glavarji raznih plemen v Černogori so se imeli 13. t. m. v Cetinji sniditi v posvèt volitve vladika. — 13. dan t. m. so Rusi svoje novo leto slovesno praznovali. — Papež so samostanam (kloštram) ukazali, da hudodelnike, ki pri njih zavetja išejo, smejo prihodnjič le 3 dni obderžati; znano je namreč, da se dosihmal hudodelnikom, ki so v samostanu varstva iskali, se ta milost ni smela odreči. — Napoleon je začetek starašinstva in postavodajavniga zbora na 25. svečana določil.

Pogovori vrednišva.

Gosp. — r. v Ljublj. Vaša pesem razodeva nadepolniga pesnika; le nekaj bi imeli o nji se še z Vami pogovoriti ustno ali pismeno; povejte kako, ker Vam ne vémo kam dopisati. — Gosp. R. v G. Vse 3 so prehude, zlasti pa uč. v. in sed. ml. Predpisa mazilniga si ne upamo razglasiti, ker bi se nam zamoglo očitati, da mazaštvo podpiramo. Razodeto mazilo zamore pri nekterih starih ranah, v kterih je malo življenja in ki se slabo gnojé, zares prav dobro biti (kafra se ne smé izpustiti brez pomanjšanja zdravilne moči tega zdravila), ali Bog obvari, ako bi se to mazilo pri vsaki rani rabilo! Ker pa to le zdravnik presoditi zamore, si tedaj, kakor smo rekli, ne upamo imenovaniga mazila občinstvu izročiti, in to je tudi toliko manj potreba, ker se v dolgo terpečih ranah lahko pomoč pri kakimu zdravniku iše. Nadjamo se, de kot previden mož boste o tem naših misel.

Prošnja.

Kdor ima požlahnjenih drevesc: jabelk in hrušk — in posebno pertlikovčkov (Zwergbäume) na prodaj, je prošén to — in njih srednjo ceno, po kteri jih hoče prodajati, „Novicam“ oznaniti, da se bomo vedli kmetje za-nje kam obrniti.

M. Pajk.